

แนวทางการพิจารณาศึกษา
เรื่อง “พลังแห่งศาสนสถาน : ศรัทธาและภูมิปัญญา
ขับเคลื่อนสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนด้วยวิถีพอเพียง”

.....

๑.๑ ที่มาและความสำคัญของการศึกษา

ศาสนสถานเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนและเป็นพื้นที่สาธารณะที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการสืบสานศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของชาติมาอย่างยาวนาน โดยในบริบทของประเทศไทย รัฐได้ให้การรับรองศาสนาหลักจำนวน ๕ ศาสนา ได้แก่ พระพุทธศาสนา ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และศาสนาซิกข์ ซึ่งมีศาสนสถานในรูปแบบต่าง ๆ เช่น วัด มัสยิด โบสถ์คริสต์ เทวสถาน และคุรุदวารา ทั้งนี้ ศาสนสถานของทุกศาสนามีบทบาทเป็นศูนย์กลางของชุมชนในด้านศาสนา วัฒนธรรม การศึกษา และกิจกรรมสาธารณประโยชน์ อีกทั้งยังเป็นพื้นที่สำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกด้านความรับผิดชอบต่อสังคมแก่ประชาชนในวงกว้าง นอกจากนี้ ศาสนสถานยังเป็นแหล่งรวบรวมและถ่ายทอด “มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม” และประเพณีที่แฝงด้วยกุศโลบายในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การใช้วัสดุจากธรรมชาติในพิธีกรรม การจัดเลี้ยงแบบแบ่งปันโดยลดความฟุ่มเฟือย และการดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบของพื้นที่ ซึ่งสะท้อนแนวคิดการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าและการอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล

ในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืน ศาสนสถานของทุกศาสนามีศักยภาพอย่างยิ่งในการเป็นต้นแบบด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการรวมตัวของประชาชนจำนวนมาก และสามารถกำหนดแบบแผนพฤติกรรมทางสังคมได้ อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางสถานการณ์โลกและประเทศไทยที่กำลังเผชิญวิกฤตสิ่งแวดล้อมที่ทวีความรุนแรงขึ้น ทั้งจากความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ ภัยแล้งจากปรากฏการณ์เอลนีโญ ความไม่แน่นอนด้านพลังงานและทรัพยากร ตลอดจนความผันผวนของห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต ความมั่นคงทางอาหาร และคุณภาพชีวิตของประชาชน สถานการณ์ดังกล่าวจึงยิ่งตอกย้ำถึงความจำเป็นในการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการเสริมสร้างจิตสำนึกในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในฐานะ “บ้านส่วนรวม” ของสังคม

ด้วยเหตุนี้ ในบริบทการศึกษาของคณะกรรมการการศึกษา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา จึงเห็นความจำเป็นในการบูรณาการแนวทางการแก้ไขปัญหาสีเขียวสิ่งแวดล้อมผ่าน ๓ มิติหลัก ได้แก่ มิติด้านศาสนา มิติด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และมิติด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใน **มิติด้านศาสนา** ศาสนสถานของทั้ง ๕ ศาสนา ที่ทางราชการให้การรับรอง มีบทบาทเป็นศูนย์รวมของชุมชนและเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนด้านสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติยังพบว่าการประกอบศาสนกิจและการจัดกิจกรรมทางศาสนาในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในหลายด้าน ทั้งปัญหาขยะพลาสติก วัสดุที่ย่อยสลายยาก มลพิษจากกิจกรรมพิธีกรรม และการใช้พลังงานอย่างไม่เหมาะสม ประกอบกับยังมีข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง โดยเฉพาะช่องว่างในการบูรณาการกฎหมายและการขาดแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ส่งผลให้ศาสนสถานจำนวนมากไม่สามารถพัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมได้อย่างเต็มศักยภาพ

ในขณะเดียวกัน ในมิติด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวคิดการดูแลสิ่งแวดล้อมสามารถผสมผสานเข้ากับประเพณี และกุศโลบายดั้งเดิม เช่น การบวชป่า การลอยกระทงรักษ์โลก และการจัดงานบุญในรูปแบบที่ลดการใช้ทรัพยากร เพื่อพัฒนาไปสู่ “ประเพณีวิถีเขียว” ที่สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน ขณะเดียวกัน ในมิติด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้เน้นการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ควบคู่กับการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า และการประยุกต์ใช้หลัก 3Rs ได้แก่ การลดการใช้ (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) และการนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากรและลดปริมาณของเสีย นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการส่งเสริม “คุณธรรม ๕ ประการ” อันเป็นพื้นฐานในการเสริมสร้างวินัย จิตสำนึก และความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมในระดับบุคคลและชุมชน

ดังนั้น คณะกรรมการธิการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา จึงเห็นสมควร ดำเนินการพิจารณาศึกษา เรื่อง “พลังแห่งศาสนสถาน : ศรัทธาและภูมิปัญญา ขับเคลื่อนสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ด้วยวิถีพอเพียง” เพื่อขับเคลื่อนการบูรณาการศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยมุ่งยกระดับศาสนสถานให้เป็นพื้นที่ต้นแบบด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการพัฒนากิจกรรมทางศาสนาและประเพณีให้เป็น “ประเพณีวิถีเขียว” และสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ อันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมที่มีจิตสำนึก รักษาสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนของประเทศในระยะยาว

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑.๒.๑ เพื่อศึกษารูปแบบ แนวปฏิบัติ และศักยภาพของศาสนสถานในศาสนาหลักทั้ง ๕ ศาสนา ที่ทางราชการให้การรับรอง รวมถึงกลไกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในกิจกรรมทางศาสนา และประเพณี ที่มีความเชื่อมโยงกับการจัดการสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากร และการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ อย่างสมดุลและยั่งยืน

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาวิเคราะห์กลไกความสำเร็จของทุนทางวัฒนธรรม เครือข่ายความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการขับเคลื่อนการจัดการสิ่งแวดล้อมในศาสนสถานและกิจกรรมทางศาสนา อันนำไปสู่การพัฒนาเครือข่าย “ศาสนสถานสีเขียว” และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนด้านการบริโภค และการจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม

๑.๒.๓ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหลักการ ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าในระดับบุคคล ชุมชน และศาสนสถาน โดยมุ่งเน้นการลดของเสีย การใช้ทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพ และการเสริมสร้างศักยภาพในการพึ่งพาตนเอง ควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อย่างยั่งยืน

๑.๒.๔ เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย แนวทางเชิงกลไก และแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ในการบูรณาการ บทบาทของศาสนสถาน วัฒนธรรม ประเพณี และแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อยกระดับสู่การปฏิบัติจริง ในทุกระดับ ทั้งระดับบุคคล ชุมชน และสังคม อันนำไปสู่การพัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ที่มีประสิทธิภาพ การใช้ทรัพยากรอย่างสมดุล และการเสริมสร้างความยั่งยืนของประเทศในระยะยาว

๑.๓ ประเด็นการศึกษา

๑.๓.๑ เสาหลักที่ ๑ ศาสนสถานและการจัดการสิ่งแวดล้อมในกิจกรรมทางศาสนา มุ่งศึกษารูปแบบ แนวปฏิบัติ ข้อจำกัด และศักยภาพของศาสนสถานในศาสนาหลักทั้ง ๕ ศาสนาที่ทางราชการให้การรับรอง ในการจัดการสิ่งแวดล้อมจากกิจกรรมทางศาสนาและเทศกาลประเพณี โดยเน้นการลดขยะ การจัดการทรัพยากร และการปรับรูปแบบกิจกรรมให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ผ่านศาสนสถานในพื้นที่นาร่อง ได้แก่ วัด มัสยิด โบสถ์/คริสตจักร เทวสถาน และครุฑวารา รวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้นำศาสนาและชุมชน เพื่อถ่ายทอดสู่การปฏิบัติจริงในระดับพื้นที่

- **ศาสนาพุทธ** มุ่งศึกษารูปแบบการจัดการขยะในงานบุญและงานประเพณี เช่น งานกฐิน งานทอดผ้าป่า และงานเทศน์ โดยเน้นการลดการใช้วัสดุแบบใช้ครั้งเดียว การส่งเสริมการใช้ภาชนะที่สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำ การกำหนดกฎกติกาภายในวัดเกี่ยวกับการคัดแยกขยะ และแนวทางบริหารจัดการกิจกรรมขนาดใหญ่ ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด รวมถึงข้อจำกัดในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ร่วมงาน และผู้ประกอบการ

- **ศาสนาอิสลาม** มุ่งศึกษาการจัดการสิ่งแวดล้อมในกิจกรรมของมัสยิด โดยเฉพาะช่วงเทศกาลสำคัญ และการละหมาดที่มีผู้เข้าร่วมจำนวนมาก เช่น การจัดการเศษอาหาร การคัดแยกขยะ และการบริหารจัดการพื้นที่ อย่างเป็นระบบ ตลอดจนแนวทางการพัฒนามาตรการด้านความสะอาดและความเป็นระเบียบของศาสนสถาน รวมถึงข้อจำกัดด้านพื้นที่ งบประมาณ และการบริหารจัดการของมัสยิดในระดับชุมชน

- **ศาสนาคริสต์** มุ่งศึกษาการปรับรูปแบบกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมชุมชน เช่น งานคริสต์มาส อีสเตอร์ และพิธีมิสซา ให้ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการลดการใช้วัสดุตกแต่ง ที่ก่อให้เกิดขยะ การบริหารจัดการของเสียจากกิจกรรมรวมกลุ่ม และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการดูแลพื้นที่ศาสนสถาน รวมถึงข้อจำกัดในการปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นสากล และยึดถือมาอย่างต่อเนื่อง

- **ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู** มุ่งศึกษาการจัดการวัสดุจากพิธีกรรมและเครื่องสักการะ เช่น ดอกไม้ รูป เทียน และวัสดุประกอบพิธี เพื่อลดปริมาณของเสียและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงแนวทาง ลดการปล่อยของเสียจากกิจกรรมทางศาสนาและเทศกาล ตลอดจนข้อจำกัดในการปรับเปลี่ยนรูปแบบพิธีกรรม ที่มีข้อกำหนดเฉพาะตามจารีตประเพณี

- **ศาสนาซิกข์** มุ่งศึกษาการบริหารจัดการอาหารส่วนกลาง ซึ่งมีผู้เข้าร่วมจำนวนมาก โดยเน้นการลดขยะอาหาร การใช้ภาชนะที่สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำ และการจัดระบบการทำความสะอาดร่วมกัน ภายในศาสนสถาน รวมถึงแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลสิ่งแวดล้อม และข้อจำกัด ด้านทรัพยากร บุคลากร และงบประมาณในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

๑.๓.๒ เสาหลักที่ ๒ ประเพณีวิถีชีวิต มุ่งศึกษาประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรและการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการปรับรูปแบบกิจกรรมให้สอดคล้อง กับบริบทสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ควบคู่กับการรักษาคุณค่าและอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ ซึ่งครอบคลุม งานเทศกาลและประเพณีสำคัญทั้งในระดับชาติและระดับชุมชน เช่น ประเพณีสงกรานต์ ลอยกระทง ตลอดจนกิจกรรมในศาสนสถานและชุมชนนาร่อง อาทิ พิธีบวชป่า ตักบาตรดอกไม้ งานบุญสลากภัตร และประเพณีชักพระ โดยมุ่งวิเคราะห์รูปแบบการใช้วัสดุ การจัดการของเสีย และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการจัดงานที่ลดผลกระทบอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ ให้ความสำคัญกับการส่งเสริม

“ประเพณีวิถีเขียว” ผ่านการใช้วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การลดการใช้พลาสติก การจัดระบบคัดแยกขยะ และการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย เพื่อให้สามารถนำไปปรับใช้ได้จริง และเกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์วัฒนธรรมกับการดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

๑.๓.๓ เสาหลักที่ ๓ เศรษฐกิจพอเพียงสู่สังคมสิ่งแวดล้อมยั่งยืน มุ่งศึกษารูปแบบและแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน และศาสนสถาน สามารถประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต และการจัดการทรัพยากร โดยเน้นความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ควบคู่กับการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า และการประยุกต์ใช้หลัก 3Rs ได้แก่ การลดการใช้ (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) และการนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการพึ่งพาตนเองและลดผลกระทบต่องานสิ่งแวดล้อมในระดับชุมชน โดยพิจารณาบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมการพัฒนาชุมชน และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองด้านทรัพยากรและอาหาร การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรบริโภคของประชาชน การพัฒนาชุมชนต้นแบบ และการสนับสนุนระบบการจัดการทรัพยากรในระดับท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ

๑.๓.๔ เสาหลักที่ ๔ นวัตกรรมวัฒนธรรมสร้างสรรค์ ส่งเสริมการใช้สื่อดิจิทัล เทคโนโลยี และพลังของเยาวชนคนรุ่นใหม่ในการถ่ายทอดเรื่องราวด้านวัฒนธรรมรักษ์โลก ผ่านกิจกรรมประกวดสื่อสร้างสรรค์ คลิปวิดีโอสั้น และการสื่อสารสาธารณะ

๑) กิจกรรมหลัก: การประกวด “สื่อสร้างสรรค์วัฒนธรรมรักษ์โลก”

๒) เป้าหมาย: ให้เยาวชนถ่ายทอดเรื่องราวการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านนวัตกรรมดิจิทัล

๓) ภาคีเครือข่ายและการบูรณาการ โครงการนี้ขับเคลื่อนด้วยกลไก “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน/ราชการ) และเครือข่ายพันธมิตร

- **วุฒิสภา** คณะกรรมาธิการการศาสนาฯ (ผู้นำเชิงนโยบาย)
- **ภาครัฐ** หน่วยงานภาคีเครือข่ายภาควัฒนธรรมและศาสนา ภาคการศึกษา ภาคทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภาคปกครองและท้องถิ่น ภาคเกษตรและพัฒนาชุมชน ภาคพลังงาน และรัฐวิสาหกิจ และภาคสื่อสารมวลชนและภาคประชาสังคม
- **ภาคศาสนา** สมาคมคาทอลิกแห่งประเทศไทย และองค์กรภาคีทุกศาสนา
- **ภาคเอกชน** เช่น การท่าเรือแห่งประเทศไทย

๑.๔ ขอบเขตการพิจารณาศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้กำหนดขอบเขตการพิจารณาในลักษณะบูรณาการ โดยครอบคลุมมิติด้านศาสนา วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทปัญหาและแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษารูปแบบ แนวปฏิบัติ ข้อจำกัด และศักยภาพในการจัดการสิ่งแวดล้อมของศาสนสถาน ทั้ง ๕ ศาสนา ที่ทางราชการให้การรับรอง ครอบคลุมประเด็นการจัดการขยะ การใช้ทรัพยากร การใช้พลังงาน และการปรับรูปแบบกิจกรรมทางศาสนาและเทศกาลประเพณีให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งศึกษาประเพณีและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนแนวทางการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหลัก 3Rs ในระดับบุคคล ชุมชน และศาสนสถาน รวมถึงบทบาทของสื่อ นวัตกรรม และเยาวชนในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมรักษ์โลก

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา

กำหนดพื้นที่ศึกษาในลักษณะพื้นที่นำร่อง ครอบคลุมศาสนสถานของทั้ง ๕ ศาสนา ที่ทางราชการให้การรับรอง ได้แก่ วัด มัสยิด โบสถ์/คริสตจักร เทวสถาน และครุฑวารา รวมทั้งพื้นที่ชุมชนที่มีการจัดกิจกรรมทางศาสนาและประเพณีสำคัญ ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น เพื่อให้สามารถสะท้อนความหลากหลายของบริบททางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล

ครอบคลุมผู้แทนจากศาสนสถานทั้ง ๕ ศาสนา ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ภาคการศึกษา ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และเยาวชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของเครือข่าย “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน/ราชการ) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านกระบวนการศึกษา

ดำเนินการศึกษาผ่านการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร การประชุมรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากพื้นที่ต้นแบบ และการสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย แนวทางเชิงกลไก และแนวปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ได้จริง

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านผลลัพธ์ของการศึกษา

มุ่งจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย แนวทางการพัฒนา “ศาสนสถานสีเขียว” และ “ประเพณีวิถีเขียว” รวมถึงรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงและนวัตกรรมทางวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนและการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนในระดับบุคคล ชุมชน และสังคม

๑.๕ วิธีการพิจารณาศึกษาและขั้นตอนการดำเนินงาน

การศึกษานี้ดำเนินการภายใต้แนวทางแบบบูรณาการ โดยมุ่งให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน รอบด้าน และสามารถนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยประกอบด้วยกระบวนการสำคัญ ดังนี้

(๑) การศึกษาเชิงทุติยภูมิ (Secondary Data)

ดำเนินการรวบรวม ศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย กฎหมาย ระเบียบ และนโยบายที่เกี่ยวข้อง โดยครอบคลุมประเด็นหลัก ได้แก่

- บทบาทของศาสนสถานในการจัดการสิ่งแวดล้อม และแนวคิด “ศาสนสถานสีเขียว”
- วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน
- กฎหมายและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ มลพิษ และการใช้พลังงานในศาสนสถาน
- การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหลัก 3Rs ในการจัดการทรัพยากร

(๒) การศึกษาเชิงปฐมภูมิ (Primary Data) ผ่านการประชุมเชิงข้อมูล ๓ ครั้ง เพื่อรับฟังข้อมูลเชิงลึก ข้อเท็จจริง ข้อจำกัด และข้อเสนอแนะจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเป็นประเด็น ดังนี้

๑. ศาสนสถานและการจัดการสิ่งแวดล้อม มุ่งศึกษารูปแบบการจัดการขยะ การใช้ทรัพยากร และข้อจำกัดเชิงกฎหมายในศาสนสถานทั้ง ๕ ศาสนา รวมถึงแนวทางพัฒนา “ศาสนสถานสีเขียว”

๒. ประเพณีสีเขียวมุ่งศึกษาการปรับรูปแบบประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม รวมทั้งกิจกรรมชุมชนให้สอดคล้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้เป็น “ประเพณีวิถีเขียว” โดยใช้กลไกทางวัฒนธรรมและชุมชน

๓. เศรษฐกิจพอเพียงสู่สังคมสิ่งแวดล้อมยั่งยืน มุ่งศึกษาแนวทางส่งเสริมให้ประชาชนใช้ทรัพยากรอย่างพอประมาณ ลดของเสีย และสามารถพึ่งพาตนเองในระดับชุมชน

(๓) การเชิญหน่วยงานและศาสนสถานต้นแบบเข้าร่วมให้ข้อมูล และ/หรือการศึกษาดูงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์จากพื้นที่จริง โดยศึกษารูปแบบการดำเนินงานด้านการจัดการขยะ พลังงาน และทรัพยากร ปัจจัยความสำเร็จ ข้อจำกัด และปัญหาจากผู้ปฏิบัติงาน แนวทางการขยายผลและการประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่น รวมถึงการเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างศาสนสถาน หน่วยงานรัฐ และชุมชน

(๔) การสื่อสารสาธารณะและการมีส่วนร่วมของสังคม โดยบูรณาการความร่วมมือกับการท่าเรือแห่งประเทศไทย สมาคมคาทอลิกแห่งประเทศไทย และสื่อมวลชนคาทอลิกแห่งประเทศไทย เพื่อขยายผลการเรียนรู้และสร้างการมีส่วนร่วมในวงกว้าง โดยจะมีพิธีประกาศผลและมอบรางวัล พร้อมทั้งการจัดนิทรรศการ ในวันพุธที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๖๔ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(๔.๑) จัดนิทรรศการและการแสดง “วัฒนธรรมรักษ์โลก” นำเสนอการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการรักษ์โลก ภูมิปัญญาท้องถิ่น และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมทั้งมอบประกาศเกียรติบัตร แก่หน่วยงานร่วมจัดแสดงนิทรรศการและการแสดง

(๔.๒) จัดพิธีมอบโล่เกียรติยศ “Saint Francis of Assisi Award” โดยผู้ที่ได้รับรางวัล แบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ หน่วยงานที่สนับสนุนการจัดกิจกรรม “คนดีรักษ์โลก”

กลุ่มที่ ๒ ศูนย์ศึกษาการพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

กลุ่มที่ ๓ องค์กรที่ดำเนินธุรกิจโดยเชื่อมโยงเข้ากับระบบนิเวศทางธรรมชาติ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

กลุ่มที่ ๔ องค์กรภาคประชาสังคม

(๔.๓) จัดประกวดคลิปวิดีโอสั้น “วัฒนธรรมรักษ์โลก” ในหัวข้อ “Green Culture: Caring for Our Common Home” โดยมีเนื้อหาของคลิปเกี่ยวกับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมซึ่งหมายถึง โลก: บ้านที่เราอาศัยอยู่ร่วมกัน ความยาว ๑ นาที

(๔.๔) ประเภทการจัดประกวดคลิปวิดีโอ แบ่งเป็น ๔ ประเภท ได้แก่

(๔.๔.๑) ประเภทองค์กร

(๔.๔.๒) ประเภทคลิปภาษาไทยอายุ น้อยกว่า ๒๓ ปี

(๔.๔.๓) ประเภทคลิปภาษาไทย อายุ ๒๓ ปีขึ้นไป

(๔.๔.๔) ประเภทคลิปภาษาอังกฤษ อายุ น้อยกว่า ๒๓ ปี

(๔.๕) พิธีประกาศผลมอบเกียรติบัตรและเงินรางวัลแก่ผู้ชนะการประกวดคลิปวิดีโอ “Green Culture: Caring for Our Common Home” จำนวน ๒๐ รางวัล ดังนี้

(๔.๕.๑) ประเภทองค์กร จำนวน ๕ รางวัล

(๔.๕.๒) ประเภทคลิปภาษาไทยอายุ น้อยกว่า ๒๓ ปี จำนวน ๕ รางวัล

(๔.๕.๓) ประเภทคลิปภาษาไทย อายุ ๒๓ ปีขึ้นไป จำนวน ๕ รางวัล

(๔.๕.๔) ประเภทคลิปภาษาอังกฤษ อายุ น้อยกว่า ๒๓ ปี จำนวน ๕ รางวัล

(๔.๖) พิธีมอบเกียรติบัตรยกย่องชมเชยผู้ส่งผลงานเข้าประกวดคลิปวิดีโอ

(๕) การสังเคราะห์และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย โดยการนำข้อมูลจากทุกขั้นตอนมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการพัฒนาศาสนสถานสีเขียว การจัดการสิ่งแวดล้อม ในกิจกรรมทางศาสนา และการส่งเสริมวัฒนธรรมสีเขียวในระดับชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๖.๑ เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบ แนวปฏิบัติ และศักยภาพของศาสนสถานในศาสนาหลัก ทั้ง ๕ ศาสนา ที่ทางราชการให้การรับรอง รวมถึงกลไกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับการจัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการขยะ การใช้ทรัพยากร และการพัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมของศาสนสถานได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

๑.๖.๒ เกิดความเข้าใจในกลไกความสำเร็จของทุนทางวัฒนธรรม เครือข่ายความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของชุมชน อันนำไปสู่การพัฒนาเครือข่าย “ศาสนสถานสีเขียว” และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชน ด้านการบริโภคและการจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสมและยั่งยืน

๑.๖.๓ ประชาชน ชุมชน และศาสนสถานสามารถนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและหลักการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าไปประยุกต์ใช้ในชีวิตรประจำวันและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ก่อให้เกิดการลดของเสีย การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการเสริมสร้างศักยภาพในการพึ่งพาตนเองควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

๑.๖.๔ ได้ข้อเสนอเชิงนโยบาย แนวทางเชิงกลไก และแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการยกระดับศาสนสถาน กิจกรรมทางศาสนา และงานประเพณีให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงการขยายผลสู่การพัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมในระดับชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน